

KRONİK

BUGÜNKÜ ALMANYA SORUNU

Doç. Dr. Türkkaya ATAÖV

Uzun yıllar Batı'nın resmî çevreleri ve gerici basını Almanya ve Berlin sorunları ve bu devletin NATO'da üyeliğiyle ilgili olarak yanlış bilgiler yaydılar. Bunları tarafsız ölçülerle değerlendirmeyen bazı Türk gazeteleri de halkımızın bu konularda yanılmasını kolaylaştırdılar. İkinci Cihan Savaşı bittikten hemen sonra yer alan Almanya ile ilgili olayların çıkarıcı çevrelerin amaçlarına hizmet edecek biçimde ters yansıtılmasının son bulması daha sıhhatli bir uluslararası politika atmosferinin gereklerindedir. Almanya sorununda asıl yer alan olayların çarpık yansıtılmasının ardında Alman militarizminin yeniden güçlendirilmesi ve topyekün yıkıcı silâhlarla bir daha silâhlandırılması isteği yatmaktadır. Bu siyaseti izlemek suretiyle Batı devletlerinin Potsdam Andlaşmasına aykırı hareket etmekte olduklarını ve Almanya'yı gene bir ileri karakol olarak kullanmak istediklerini, bu devletin NATO üyeliğinin de bu açıdan değerlendirilmesi gerektiğini ve Amerika'nın Almanya politikasının Locarno ve Münich siyasetinin uzun vadeli bir devamı olduğunu Türk kamu oyu da bilmek zorundadır.

Yirminci Yüzyılda Alman militarizmi iki cihan savaşına sebep olmuştur. İkincisine bir faşist diktatorya ile itilen bu militarizmin bir kez daha aynı biçimde gelişmesini önlemek için gereken tedbirleri almak özellikle Avrupa halklarının istemi olmuştur. 1945'den sonra Alman militarizminin ortadan kaldırılması ana amaçlardan biri olmalıydı. Nitekim, bu yolda önemli ortak kararlar alınmadı da değil. Fakat Almanya önce ikiye bölündü; sonra da Batı bölümünde militarizm açıkça desteklenmeğe başlandı. Almanya'nın uluslararası malî çevrelerin bir müttefiki olarak tekrar politika sahnesinde kuvvetle belirmesi sonucu NATO'ya da alınması kaçınılmaz oldu. Almanya'nın bu Batı ittifakına sokulmasından

sonradır ki, sosyalist ülkeler de Varşova Paktını kurmak zorunda kaldılar. Bazı gazetelerimizde sık sık yanlış olarak belirtildiği gibi, NATO ittifakı Varşova Paktının kurulması üzerine ve bu yüzden imzalanmamıştır. NATO kurulduğu zaman Doğu Blokunun çok taraflı bir ittifak andlaşması yoktu. Böyle bir andlaşma hemen sonra da yapılmadı. Varşova Paktının kuruluşu NATO'ya silâhlanmış bir Almanya'nın alınmasından ötürüdür.

Almanya'nın da NATO'ya alınmasının Sovyetler Birliği ve sosyalist dünya üstündeki çok olumsuz etkisi iyice değerlendirilmedikçe Batı'nın bugünkü NATO siyasetini anlamak mümkün değildir. Kabul etmek gerekir ki, kapitalist Batı devletlerinin askerî bakımdan güçlü uluslararası sermaye çevrelerine bağlı militarist bir Almanya'yı Sovyetler Birliği'ne karşı kullanma tasavvurları yeni değildir. Rusya'da 1917'de yer alan rejim değişikliğindenberi Alman militarizminin bir saldırı aracı olarak kullanılmak istendiği bilinmektedir. Şüphe yok ki, bu konuda en gerçekçi davranmak zorunda olan ülke de Sovyetler Birliği'dir. 11 Kasım 1918'de Compiègne'de Almanya ile imzalanan mütarekeden hemen bile sonra bu devletin Sovyetler Birliği'ne karşı kullanılması uluslararası tutucu güçlerin bu araca verdikleri önemi göstermekteydi.

Dawes ve Young Plânlarında Amerika'nın oynadığı rol ve Locarno siyaseti hep aynı amaca hizmet ediyordu. Hatırlanacağı gibi, Birinci Cihan Savaşının sonunda Almanya'ya savaş zararlarını ödeme kararı alınmıştı.¹ Amerika Versailles Andlaşmasını onaylamamış olmasına rağmen, Almanya'nın kapitalist bir çerçeve içinde bir an önce «istikrara» kavuşmasını sağlamak için 1924'de «Dawes Plânı» diye tasarı ortaya atmıştı. Almanya Amerika'dan borç para alarak endüstrisini tekrar kurmağa çabalıyordu. 1929'da kabul edilen Young Plânı da Alman tazminat borcunun miktarını Versailles'da üstünde anlaşılan miktarın çok altında saptamıştı. Bundan başka, Almanya'nın ödeyeceği taksitlerin, alacakları devletlerin Amerika'ya ödeyecekleri kendi borçlarına göre saptanmış olması ve böylece iki türden borç arasında bir ilişki kurulması Amerikan kapitalizminin Alman kapitalizminin belini doğrultmasına ne derece önem verdiğini gösteriyordu. 5 - 16 Ekim 1925 Locarno Andlaşmalarının en önemli yanı Almanya ile Fransa ve Belçika sınırlarının garanti edilmesiydi. Yâni, imzalayan devletler bu sınırların zorla değiştirilmeyeceğini kabul etmişlerdi. İmzacılardan Alman-

(1) F. P. Chambers, C. P. Harris ve C. C. Bayley, *This Age of Conflict: A Contemporary World History*, New York, Harcourt, Brace and Co., 1950, s. 160 - 162.

ya da bunu hukûken kabullenmiş oluyordu. Yalnız, andlaşmada Almanya'nın Doğu sınırlarının da garanti edilmemesi ve böylece iki sınır arasında bir ayrılık gözetilmesiydi önemli olan. Bundan çıkan sonuç Batı devletlerinin Almanya'nın Doğu yönünde -yani, Sovyetler Birliği'ne doğru genişlemesine izin verdikleri, daha doğrusu o yönde yayılmasını istedikleriydi. Locarno Konferansı sırasında tutanakları tutan, Almanya'nın Moskova Büyükelçisi Herbert von Dirksen, anılarında, andlaşmanın bu önemli yanını her ne kadar açığa çıkarmıyorsa da,² bu gerçeğin karşı tarafta yarattığı endişe küçümsenecek olursa, uluslararası politika olaylarını anlamak zorlaşacaktır.

1930'larda ise, kapitalist Batı devletlerinin Almanya'yı kullanma ve Sovyetler Birliği'ni kuşkulandırma siyasetlerinin belirgin örneği Münich siyasetidir. Alman tarihinin Batı'da en bilinen uzmanlarından biri olan Prof. Taylor *İkinci Cihan Savaşının Kaynakları* adlı kitabında³ Sovyetler Birliği'nin bu bulunmadığı ve Batılıların Hitler Almanyasına Avusturya ve Çekoslovakya'yı verdikleri bu toplantının suçlularını, bugün biraz daha adil ölçülerle ortaya çıkarmaya gayret etmektedir. Fakat, hatırlanacağı gibi, Münich siyaseti o andlaşmayı imzalayan Batı devletleri için de yararlı sonuçlar doğurmamış, 1939'da kendileri de Nazizmin silâhlı saldırısına uğramışlardı. Hitler'in 1941'de Sovyetler Birliği'ne de saldırması üzerine büyük bir anti-Hitler ittifak kendiliğinden kurulmuş, faşist saldırıganlara karşı haklı bir kurtuluş savaşı yapılmıştı.

Savaş sırasındaki Müttefikler-arası görüşmeler ve kararlar ne olursa olsun, Batı devletlerinin uzun vadeli Almanya politikası hem onu ilerde dünya pazarlarında kendi durumlarını tehdit etmeyecek zayıf bir rakip olarak tutmak, hem de gerektiği zaman Sovyetler Birliği'ne karşı kullanmaktı.

Batı çevrelerinin Hitler Almanyası ile ayrı bir barış yapabileceği kuşkusunu doğuran olaylara yukarda değinilmişti. Almanya'nın savaştan sonra nasıl düzenleneceği Amerikan Başkanı F. D. Roosevelt ile İngiliz Başbakanı Churchill arasında daha Aralık 1941 de ele alınmıştı.⁴ Amerikan Dış İşleri Bakanlığı uzmanların-

(2) Herbert von Dirksen, *Moscow, Tokyo, London: Twenty Years of German Foreign Policy*, Norman, University of Oklahoma Press, 1952, s. 53-76.

(3) A. J. P. Taylor, *The Origins of the Second World War*, Middlesex, Penguin, 1963.

(4) Winston S. Churchill, *The Grand Alliance*, Boston, Houghton Mifflin, 1950, s. 433-450.

dan Prof. Moseley daha bu konuşmada Almanya'nın bölünmesi sorununun ele alındığını gösteren kanıtın varlığına işaret etmektedir. Moseley Almanya'nın bir kaç parçaya bölünmesi yolunda tasarılar hazırlanmış olduğuna dikkatimizi çekiyor.⁵ Almanya'nın bölünmesi işinde suçu başka yana atmak, bugünkü uluslararası gergin durumun suçlusu olarak başka devletleri göstermek ve böylece hem NATO'nun varlığı, hem de Almanya'nın bu örgüte alınışını haklı çıkarmağa çalışmanın yersizliği anlaşılacaktır, sanırım.

Ne var ki, Aralık 1941 bölme tasarıları yalnız bir başlangıç olmuş ve Almanya'nın bölünmesi daha sonra da sık sık ele alınmıştır. Hazırlayıcısı olan A. B. D. Dış İşleri Bakanı Yardımcısı Sumner Welles'in adına izafeten «Welles Plânı» denen Ocak 1942 tarihli bu tasarıya göre, Almanya üç parçaya bölünecekti. Eden Mart 1943'de Washington'a gidince aynı konunun bir kez daha ele alındığını Roosevelt'in yakını olan Harry Hopkins'in anılarından öğreniyoruz.⁶ Amerikan Dış İşleri Bakanı Cordell Hull da kendi anılarında Roosevelt'in Almanya'yı birkaç devlete bölme niyetlisi olduğunu belirtiyor.⁷ Aynı konu Tahran'da da ele alındı.⁸ 1944'de Amerika'da hazırlanan «Morgenthau Plânı» 1944 Roosevelt - Churchill anlaşmasının esasını teşkil ediyordu.⁹ Bir Amerikalı yazarın değerlendirmesine göre, bu plân Almanya'yı «esas itibariyle tarımsal ve pastoral» duruma sokacaktı.¹⁰ Ekim 1944'de Almanya'nın üç ayrı devlete bölünmesini Sovyet Hükûmetine teklif eden, fakat kabul ettiremeyenler de bu tarihte Moskova'ya gelen Churchill ve Eden idi. *Bütün bu plânların bir önemli yanı Almanya'nın bölünmesinin tasarlanmış olduğu ise, öteki önemli yanı da Alman militarizmi ve genel olarak gericiliğini ortadan kaldırmayı hedef tutan esaslı ilkelerin hiçbirinde yer almayıştıydı.* Gerçek şuydu ki, tam aksine, Batılıların Nazi silâhli kuvvetlerinin belkemiğine dokunulmaması yolunda tedbirler aldıklarına dair kanıtlar vardı. Amerikan Maliye Bakanı Yardımcısı J. E. DuBois'nın 1944'deki şu söz-

(5) Philip Mosely, «The Dismemberment of Germany», *Foreign Affairs*, C. XXVII, No. 3 (Nisan 1950), s. 487-499.

(6) Robert E. Sherwood, *Roosevelt and Hopkins: An Intimate History*, C. II, New York, Bantam, 1950 s. 313-330.

(7) *Memoirs*, C. II, London, 1948, s. 1265.

(8) Winston S. Churchill, *Closing The Ring*, Boston Houghton Mifflin, 1951, s. 401.

(9) Redvers Opie et al., *The Search for Peace Settlements*, Washington, D. C., The Brookings Institution, 1951, s. 217-221.

(10) William C. Neumann, *Making the Peace: 1941-1945. The Diplomacy of Wartime Conferences*, Washington, 1950, s. 75.

lerine dikkat edilmelidir : «Daha Eylül 1944'de, askerlerimiz Nazi savaş araçlarıyla öldürülmekteyken, Amerikan Hükûmetinde çok yüksek seviyede, savaş biter bitmez, Alman gücünü en kısa zamanda tekrar diriltmek gerektiği anlamına gelen bir muhtıra doluyordu.¹¹

Öte yandan, hatırlanacağı gibi, Potsdam kararlarında (17-25 Temmuz 1945 ve 28 Temmuz - 2 Ağustos 1945) Alman militarizmi ve faşizminin ortadan kaldırılması ve Alman ekonomik tekellerinin dağıtılması gibi hükümlere rastlanmaktadır. Batılı devletlerin hazırladığı tasarımlarda daha önceleri ağırlık kazanmamış olan bu kusurların Hitler Almanya'sının kıt'ada yenilgiye uğratılmasında çok büyük payı olan Sovyetler Birliği'nin ısrarıyla kararlara dahil edildikleri düşünülebilir. Almanya sorunu üstüne eğilen Potsdam ortak kararlarının ardında yatan ana ilkeler şunlardı : Alman halkının demokratik ve barışçı esasa dayanan bir hayat sürdürebilmesi için toplum bünyesinin yeniden kurulması; Alman militarizmi ve faşizminin ortadan kaldırılması; Nazi Partisi ve ona bağlı örgütlerin kapatılmaları ve bunların tekrar canlandırılmalarının önlenmesi; ve İkinci Cihan Savaşının çıkmasında başrolü oynayan ekonomik tekellerinin kendi aralarında ittifak yapmamaları.

Başta NATO blokunun önderi durumunda olan Amerika olmak üzere, Batı devletlerinin bugünkü tutumu ve NATO'ya bağlı olarak yapılan uygulamalar Almanya konusunda Potsdam kararlarına aykırı hareket edildiğini göstermektedir. Batı Almanya'daki egemen çevreler de Batı'nın bu tutumuyla işbirliği içindedir. Almanya'nın bütünlüğü sağlanacağına, siyasal ve ekonomik bakımdan ikiye bölündü. Bu bölünüşün kısa seyrini biraz ilerde göreceğiz. Alman ekonomik tekelleri ortadan kaldırılacağına, cihan savaşları çıkarmış olan bu çevreler Batı Alman ekonomisine bugün her zamankinden daha fazla egemendirler. Gerici güçlerin ortadan kaldırılması yerine ,onlar Alman politikasında söz sahibi oldular. Nihayet, militarizm yokedileceğine, Almanya silâhlandırılarak NATO'ya alındı.

Potsdam Andlaşmasının hükümleri, tabii, bir günde çiğnenmedi. Fakat bu hükümlerin henüz topyekûn ihlâl edilmediği sıralarda bile Batılı devletler bütün Almanya'yı yönetecek tek bir hükûmetin kurulmasına yanaşmıyorlardı. Dört işgâl bölgesinde ayrı ayrı kurulmuş olan değişik siyasî partilerin bütün Almanya yüze-

(11) *Prevent World War III*, No. 48 (1956).

yinde kurulmasına da yanaşmadılar. Ayrı, ayrı işgâl bölgelerindeki sendikaların yurt çapında bütünleşmesi teklifleri de gerçekleşmedi.

Daha önemlisi, Haziran 1946'da Almanya'daki Amerikan ve İngiliz işgâl makamları iki işgâl bölgesinin birleştirilmesi konusunda görüşmelere başladılar. 2 Aralık 1946'da görüşmeler bitti; Amerikan ve İngiliz işgal bölgeleri «Bizonia» adı altında birleştirildi. Bu anlaşma Almanya'nın bölünmesinde büyük bir adımdı. «Bizonia» daki her önemli sorun, artık müttefik Denetleme Kurulu değil, bir Anglo-Amerikan örgütü tarafından ele alınıyordu. 29 Mayıs 1947'de yapılan ikinci bir anlaşmayla «Bizonia» için bir Ekonomik Kurul, bir Yürütme Komitesi ve diğer yönetim organları kuruldu. Bu bölge için bir Yüksek Alman Mahkemesi ve banka kuruldu. 1948'de Fransız işgal bölgesi de bu topraklara katıldı. Potsdam kararlarına göre bütün Almanya tek bir ekonomik birim olarak muamele göreceken Batılı devletler 20 Haziran 1948'de kendi işgal bölgelerinde ayrı bir para «reformu» uyguladılar. Tek Alman parası tedavülden çekilmiş, yalnız Batı bölgeleri için özel bir para kullanılmaya başlanmıştı. Yüzyıllardır Almanya'da uygulanan tek ve birleşik para sistemi Batılı devletlerin bu hareketiyle ortadan kaldırılmış, normal ekonomik ilişkiler bu yüzden bozulduğundan Almanya'nın Doğu ve Batı bölgeleri arasında ticaret iki ayrı devlet arasındaki ticaret gibi olmuştu. Batılıların zincirleme bu hareketleri Doğu ve Batı Almanya'yı birleştirmek şöyle dursun birbirinden kesinlikle ayırmıştı.

Almanya'nın Batı bölgesinde ayrı bir devlet kurma kararı Batılılarca daha Haziran 1948'de alınmıştı. Almanya'daki Amerikan, İngiliz ve Fransız askerî valileri bu karara uyararak, Eylül 1948'de kendi işgal bölgelerinden seçtikleri altmış-beş kişiyi bir araya getirerek «Parlâmento Konseyi» adını verdikleri bu kurula Batı Alman devleti için bir Anayasa yaptırıldılar. Bonn Anayasası, işte, böyle meydana gelmişti. Alman halkının hazırlanması ve tartışılmasına katılmadığı bu Anayasada demokratik olmayan birçok hükümler vardır. Bizim bu noktayla olan ilgimiz Batı Almanya Anayasasının Alman saldırganlığını örgütlemiş olan *ekonomik tekellere* ve Hitler rejiminin belkemiğini teşkil etmiş olan dev malî çevrelere hukûken yasama ve gelişme olanakları tanımasıdır. Bonn Anayasasında militarizm, faşizm ve intikamcılığı yasaklayan hüküm yoktur. 8 Nisan 1949'da da Amerikan, İngiliz ve Fransız hükümetleri gene Potsdam kararlarının çiğnenmesi sayılması gereken yeni bir hareketle Batı Almanya İşgâl Statüsünü ilân ettiler.

Ayrı bir Batı Alman devletinin ilk hükümeti olan Alman Federal Cumhuriyeti, böylece, 20 Eylül 1949'da Batı Almanya'da Batılı devletlerce kurulmuştu. Doğu'daki Alman Demokratik Cumhuriyeti ise, bu olaydan sonra, 7 Ekim 1949'de meydana gelmişti.

Almanya'nın, bölünmesi ve ayrı bir Batı Alman devletinin kurulması olaylarının ardında başka hedefler de vardı. Batılı devletler, asıl, Alman toplumunu kendi amaçlarına yarayacak bir biçime sokmak istiyorlardı. Bu işgal sistemi sürüp gittikçe Batı Almanya'nın tekrar ve geniş ölçüde silahlandırılması mümkün olmayacaktı. Bundan ötürü, 26 Mayıs 1952'de Amerika, İngiltere, Fransa ve Almanya arasında yapılan bir «Genel Andlaşma» İşgal Statüsünü ortadan kaldırdı ve devlet hukuken bağımsız oldu. Yalnız, «Genel Andlaşma»daki bazı hükümler Almanya'nın bölünmesini sürdürecektir ve onun askerî bloklara girişini kolaylaştıracak nitelikteydi. Andlaşmaya göre, Amerika, İngiltere ve Fransa Almanya'da silâhlı kuvvetler bulundurulması, güvenlik, Berlin ve Almanya'nın birleşmesi gibi konularda ortak kararlar almağa devam edeceklerdi. Böylece Alman Federal Cumhuriyeti böylesine önemli konularda kendi başına hareket edemeyecekti. Üstelik, Almanya'nın birleşmesi Bonn rejiminin Doğu'ya da uzatılması ve Almanya'nın Batı askerî blokuna dahil olması koşullarına bağlanmıştı. «Genel Andlaşma»da M. 7, Paragraf 2 Batılı devletlerin Almanya «Avrupa topluluğuna katıldığı» ve Bonn Anayasası kabul ettiği takdirde birleşebileceğini söylüyordu. Bu andlaşmaya göre, Batılı devletler «kuvvetlerinin güvenliği» ile ilgili birtakım «haklardan» vazgeçmiyorlardı. Bu «hakların» içinde «olağanüstü durumlarda» Batı Almanya'da yürütme yetkisini gene üç Batılı devletin alması da vardı. Bu görüş birliği tabii, Federal Alman Cumhuriyeti egemen çevrelerinin işbirliğiyle sağlanmaktaydı. İngiliz İşçi Partisi eski ileri gelenlerinden Aneurin Bevan'ın şu sözlerini okuyalım : «Adenauer ve, NATO'da dahil olmak üzere, onu destekleyenler, aslında, Almanya'nın birleştirilmesini hiç de ciddiye almamakta ve Almanya'nın etkileri altındaki kısmını Sovyetler Birliği'ne yöneltmekten ibaret olan eski oyunlarını oynamaktadırlar. Charberlain'in Hitler'den beklediği siyaset buydu ve nasıl sonuçlandığını hepimiz biliyoruz.»¹²

Daha sonraları «Almanya Andlaşması» adıyla anılmağa başlanan «Genel Andlaşma» hemen yürürlüğe girmedi. İmzalandıktan ancak üç yıl sonra uygulanmağa başlandı. Gerçek şu ki, bu andlaşmanın uygulama koşulu Batı Almanya'nın askerîleştirilmesi ve

(12) *Le Monde*, 17 Şubat 1955.

NATO askerî ve siyasî blokuna dahil edilmesiydi. Bu noktayla ilgili olup «Paris Andlaşmaları» diye bilinen andlaşmalar 1955 başına kadar ilgili parlamentolardan ancak geçirilebildi. 23 Ekim 1954'de yapılan askerî Paris andlaşmaları 5 Mayıs 1955'de yürürlüğe girince Almanya'da yeni bir durum yaratılmış oluyordu. Alman militarizmi ve tekelci sermaye, artık, Batı askerî bloklarında da yeralıyordu. Almanya'nın bütünlüğü konusunda Potsdam ortak kararlarını bir kenara iten Batılı devletler Alman militarizmini tekrar canlandırmışlar, kendi denetleri altında olmak şartıyla, nükleer silâhlar da dahil olmak üzere, Almanya'ya en yeni silâhları vermişlerdir.

Batılı devletlerin Berlin ile ilgili davranışları da Almanya'yı bölme ve Alman militarizmini canlandırma genel tutumunun bir parçasıdır. Berlin'in hukukî durumu müttefikler arasında imzalanan birtakım andlaşmalarla saptanmıştı.¹³ Batılıların da Berlin'e girmeleriyle Alman antifaşistleri işlerinden çıkarılmağa, ayrı ekonomik birimler kurulmağa, işçi sendikaları faaliyet göstermeye ve önceden Nazi ekonomik gruplarına ait olup Potsdam kararlarıyla dağıtılması gereken büyük mülkler yeniden aynı gruplara verilmeğe, Batı Berlin'deki tekeller ve bankalar güç sahibi olmaya başladılar. Batı Berlin sektörü kendi mahkemesi ve polis örgütünü kurdu. Özellikle polis örgütünde önemli yerler Erchau, Flatter ve Sachs gibi tanınmış eski Nazilere verildi. Berlin Şehir Konseyinin 13 Şubat 1947'de aldığı devletleştirme kararı ile 27 Mart 1947 tarihli Savaş Suçluları ve Aktif Nazilerin Mülkünü Müsadere Kararı uygulanamadı. Nihayet, 1948'de Almanya'da dörtlü yönetimin son bulmasıyla müttefik Denetleme Kurulu da ortak olarak çalışmadı ve Haziran 1948'de ayrı para sistemi Batı Berlin'e de uygulandı. Almanya'nın bütünlüğüne büyük bir darbe olan bu hareket eski başkent bütünlüğünü de bozuyordu. «Berlin sorunu» böyle ortaya çıkmış oldu. Batılı devletler Berlin sorununu Müttefik Dış İşleri Bakanları Kurulu'nda ancak NATO kurulduktan sonra incelemeyi kabul ettiler.

Batı Alman ekonomisinin bugünkü yapısı ve Alman militarizminin tekrar canlandırılması, kısa da olsa, üstünde durmamız gereken bir konudur. Kartel, tröst ve benzeri biçimlere bürünmüş olan Alman tekellerinin ekonomik gücünü ortadan kaldırmak Potsdam Konferansının ana kararlarındandı. Potsdam Andlaşması Nazizmin gelişmesine ortam hazırlayan büyük Alman ekonomik

(13) Research Institute of the German Society for Foreign Affairs, *Documents: Berlin, 1943-1963*, München, R. Oldenbourg Verlag, 1963.

tekellerinin dağıtılmasını öngörüyordu. Kabul etmek gerekir ki, bu konudaki Potsdam kararları Doğu sektöründe uygulanmıştır. 1946 referandumundan sonra savaş suçluları, Nazi Partisi ileri gelenleri ve Hitler diktatoryasının önemli işbirlikçilerine ait şirketler devletleştirilmiş ve *Land* meclislerinin malı durumuna sokulmuştu. Bunların arasında savaş suçlusu Flick'in mülkü, *I. G. Farbenindustrie*, *Hermann Göring Werke*, *Kontinentale Gas AG*, *Mannesmann*, *AEG* ve *Siemens* fabrikaları vardı. Doğu Almanya'da Alman ekonomik tekellerinin siyasal hayatı etkileme araçları ellerinden alınmıştı.

Öte yandan, Batı işgal bölgesinde tam aksinin uygulandığını saptamak zorundayız. «Alman Ekonomik Gücünün Tekelde Toplanmasını Yasaklama»ya dair 56 numaralı Amerikan Kanunu ve onu izleyen İngiliz ve Fransız kanunlarında Potsdam Andlaşmasına genel atıflar yapılmışsa da, tekellerin etkili bir biçimde ortadan kaldırılması için hiç bir özel talimatı içermiyordu. Yalnız, 10.000'den fazla işçi çalıştıran iş-yerleri hakkında tatbikat yapılmasını öngörüyor, kartellerin ve tröstlerin nasıl bölüneceğini göstermiyordu. Bu işleme tabi tutulacak firmaların listesi bile yapılmamıştı. İşgal kumandanlarına, hangilerinin bu kanunun kapsamına girmeyeceğine dair karar verme yetkisi tanınmıştı. Kartel ve tröstlerin ortadan kaldırılması ya da bölünmesi diye bir şey olmadı zaten. Yalnız, 1945 ve 1946'da Batı Almanya'daki bazı maden, demir ve çelik tesisleri tröstlerin denetiminden çıkarıldı. Fakat bu kez de Alman ağır sanayiinde bellibaşlı isimlerden biri olan *Vereinigte Stahlwerke*'nin eski ticaret direktörü Heinrich Dinkelbach'ın başkanlığında ayrı bir örgüte verildi. Bütün bunlar Alman militarizminin ekonomik esaslarını ortadan kaldırmayı amaç edinmiş olan Avrupa halklarının Potsdam kararlarında beliren iradesiyle alay etmekte. Alman halkı da nazizme giden büyük ekonomik tekellerin gerçek anlamıyla devletleştirilmesine o derece taraftardı ki, sosyalist olmayan siyasî partiler de bu hedefi programlarına almak zorunda kalmışlardı. Örneğin, 1946'da İngiliz işgal bölgesindeki Hıristiyan-Demokratik Birliği, programında endüstrinin bir tek elde toplanmasının her yurttaşın tek, tek ve halkın bir bütün olarak siyasal özgürlüğüne bir tehlike teşkil ettiğini kabul ediyordu.

Tekellerin dağıtılmasını ve bölünmesini önleme yolunda Batılıların istikrarlı siyaseti birkaç aşamalı oldu. Önce, *Batı Almanya'daki tekellerin yıkılmasını önlediler, sonra onları eski durumlarına getirdiler, daha sonra da güçlendirdiler.* Almanya için kurulan müttefik Denetleme Kurulu 30 Kasım 1945'de «*I. I. Farbe-*

nindustrie Şirketinin Sahibi Olduğu Malların Ele Geçirilmeleri ve Denetimi» başlıklı ve 9 Numaralı Kanunu kabul etti. Örneğin, bu kanunun uygulanmasının Batılılarca engellenişi konumuz bakımından önemlidir. Ayrı bir Anglo-Amerikan kurulu aynı şirketin «yeniden örgütlenmesi» için tedbirlere başvurdu. Şirketin yönetimi ve denetimi gene *Farbenindustrie* tröstü ile çok yakın bağı olan bir Alman endüstri komisyonuna devrediliyordu. «Yeniden örgütlenme» işi bir formalite durumuna sokulmuştu. Şirketin malları alınıp faaliyeti durdurulacağına, üç büyük şirket (*Badische Anilin und Sodafabriken, Farbenfabriken Bayer* ve *Farbenwerke Höchst*) kurulmuş, her şey onlara devredilmişti. Üç büyük Alman bankası da (*Deutsche Bank, Dresdner Bank* ve *Commerzbank*) benzer bir muameleye tabi oldu. Önce, otuz bölgesel banka kurulmuş, sonra bunlar üç grup halinde birleştirilerek önceki duruma dönülmüştü. Ekonominin ana sektörlerini denetimi altında tutan öteki güçlü tekelere, böyle dolambaçlı ve sonunda aynı kapıya çıkan yollarla bile olsa, dokunulmadı. Batılı devletlerin bu konuda aldıkları kararlar ve uygulamaları Alman tekellerinin siyasal hayattaki gücünü azaltacak yönde olmadı. Böyle bir tutum ise, Potsdam kararları ışığında anti-faşist ve barış ilkelerine aykırı düşüyordu. Tröstlerin büyük ekonomik güçlerini kırmama ve gerçekten demokratik hayat için gerekli tedbirleri almama Alman militarizminin tekrar ortaya çıkması için zemin hazırlamaktaydı. Avrupa Kömür ve Çelik Birliği sözünü ettiğimiz ekonomik birleşmeleri onaylayan bir tutum içindeydi. Böylelikle, kartel ve tröstler korunmuş olduktan başka, güçleri 1930'a oranla çok daha da fazladır. Savaştan önce Alman ağır endüstrisinde söz sahibi olan ve Nazi Almanyasının silâhlanmasında büyük rol oynamış olan *Mannesmann, Kloeckner, Gutehoffnungshütte* ve *Hoesch* şirketleri Alman Federal Cumhuriyetinde gene güçlü durumdadır. *Vereinigte Stahlwerke* tesisleri de eski durumuna kavuşmuştur. Alman kömür ve maden endüstrisine katılması daha önce yasaklanmış olan *Krupp* firmasının daha da genişlemesi dikkati çekicidir. *Krupp* elden çıkarması gereken şirketleri dağıtmadığı gibi, *Bochumer Verein* şirketi gibi başka kuruluşları bile devraldı. Böylece, Alman militarizminin belkemiğini meydana getiren ve Hitler'in savaş mekanizmasını doğrudan doğruya inşa eden güçler, durumlarını Batılı devletlerin tutumu sayesinde koruduktan başka, geliştirmişlerdir.

Bugün de, Batı Alman ekonomisi bir kaç güçlü tekelin elindedir. Bunların içinde en önemli durumda olanlar yukarda sözü edilen ana kömür, çelik ve demir tröstleridir. Bu şirketler sermaye-

lerini gün geçtikçe arttırmaktadırlar. Bugün, yalnız *Thyssen Grubu*'nun sermayesi şöyledir :

Eski Vereinigte Stahlwerke	RM	1,984	milyon
Mannesmann - Konzern	RM	1,126	»
Hoesch - Konzern	RM	897	»
Haniel - Konzern	RM	722	»
Kloeckner - Konzern	RM	576	»
Krupp - Konzern	RM	514	»
		RM	5,819
			»

Yukarda sözü edildiği gibi üç büyük parçaya bölünmüş görünmesine rağmen bütün olarak faaliyet gösteren eski *I. C. Farbenindustrie* tröstü kimya endüstrisini tam denetimi altına almıştır. Müttefik askerî mahkemelerince hüküm giymiş olan Ter-Meer, Menne, Haberlend, Winnacker ve Wurster gibi savaş suçluları bu tröstün yöneticileri ya da büyük pay sahipleridir. Tröstün bugünkü sermayesi 1, 734 milyon RM olup, Nazi rejimindeki sermayesinin dört mislidir. Yeni şirketlerin sermayeleri de bu rakkama eklenince, toplam 3 milyar RM'a yaklaşmaktadır. Savaş suçlusu Flick'in mülkü de devletleştirilmesi gerekirken, bugün, o da Alman Federal Cumhuriyeti'nin otomobil, uçak ve benzeri askerî bakımdan önemli imalât endüstrisinde büyük pay sahibidir. Elektrik mühendisliği endüstrisi bugün, 1939'dan önce de olduğu gibi, gene *Siemens* ve *AEG*'nin denetimi altındadır. Yan şirketlerin gücü de katıldığına, sermayesi 1,254 milyon RM'dır. Elektrik endüstrisinin toplam sermayesinin % 85'i *Siemens*, *AEG* gibi en büyük şirketlerindir. Otomobil endüstrisinde *Wolskswagenwerke*, *Opel*, *Ford*, *Borgward* ve *Daimler-Benz* şirketleri bütün motorlu araçların % 84'ünü yapmaktadırlar. Almanya'nın eski üç büyük bankası Batı Almanya'nın malî kaynakları üstünde kesin söz sahibidir. Haziran 1957 tarihli bir kanun kartel andlaşmalarını gene serbest bırakmıştır. Böylece, kartel, tröst ve diğer tekel biçimleri Nazi yönetimine göre azalmamış, artmıştır. Bu durumun Batı Almanya'nın NATO'ya girmesi, silahlanma ve giderek militarist bir toplum yönünde gelişmesinde büyük etkisi olduğu açıktır.

Alman militarizminin tekrar ayaklanmasının ekonomik dayanağının yaratılmasına paralel olarak, Batılı devletlerin siyasal zemini de hazırlamış olduklarına dikkat etmek zorundayız. Potsdam Andlaşması Almanya'nın Avrupa ve dünyadaki barış ve güvenliği bir kez daha tehdit etmesini engellemek için tedbirler düşünmüştür. Alman halkı hangi siyasal ve toplumsal düzeni tercih

ederse etsin, bu tedbirler uygulanacaktır. Bunların arasında Nazi Partisinin kapatılması, Hitler kanunlarının ortadan kaldırılması, Nazilerin sorumlu yerlerden uzaklaştırılmaları, faşist ve militarist örgütlerin tekrar canlanmasının önlenmesi, eğitim ve yargı işlerinin yeniden düzenlenmesi ve bütün Almanya'da demokratik siyasî partilerin serbestçe faaliyet göstermeleri vardı.

Batı Almanya'da bu hedeflere ulaşılması yolunda titizlik gösterilmediğini bilmek zorundayız. Savaştan sonra, Batı işgal bölgelerinde savaş suçluları ve Nazi Partisinin aktif görevlilerinden pek azı cezalandırıldı. O zaman, Almanya'da A. B. D. Yüksek Komiseri olarak görev yapan Harold Zink bile şunları söylüyordu : «Birçok Alman Mahkemesinin faaliyeti o kadar yetersiz, hatta skandal mahiyetindeydi ki, Nazileri temizleme işine son vermek gerekti ... Küçük Nazi görevlileri en aktif Nazi ileri gelenlerinden daha ağır cezalar aldılar ... Nazilerden temizleme programının, herhalde, en kötü yanı, Amerikan askerî hükümeti ve Almanların en kötü şöhretli bazı Nazilerin kurtulmalarına müsaade etmeleridir.»¹⁴ Almanya'da Amerikan Askerî Vali Yardımcısı General Clay'ın sözleri de bundan farklı değildir : «Nazilerden temizleme kanununun suçluları cezalandırmaktan çok, mümkün olduğu kadar çok sayıda insanı eski işlerine iade etmek yolunda kullanıldığı anlaşılmaktadır.»¹⁵

Durum o dereceye vardı ki, Nazi Partisinin yasaklanmasına dair olan «Müttefikler-Arası 5 Numaralı Kanun» Haziran 1958'de kaldırıldı. Yüzlerce demokratik sendika, birlik ya da dernek Batı Almanya'da yasaklanmışken, çeşitli Nazi kuruluşlar faaliyet gösterebilmekte, zamana uymak için bir miktar renklendirilen faşist propaganda bütün memlekete yayılmaktadır.

Alman toplumunun askerileştirilmesi üstünde de bazı noktalara değinme gereği vardır. Potsdam Andlaşmasına göre, bütün Alman kara, deniz ve hava kuvvetleri; S. S., S. A., S. D. ve Gestapo örgütleri; Genel Kurmay subay birlikleri, yedekler, ve askerî okullar Alman militarizmi ve Nazizmin bir kez daha başkaldırmasına meydan vermeyecek biçimde dağıtılacak ya da kapatılacaktı. Bütün silâhlar ve savaş araçları müttefiklere teslim edilecek ya da yok edileceklerdi. Bunların yapımı engellenecekti. Bu kararların uygulanması için Almanya'daki Müttefik Denetleme Kurulu 1945 ve 1946 yıllarında birtakım kanunlar, emirler ve direktifler de çı-

(14) Harold Link, *United States in Germany, 1944-1955*, New York, 1957, s. 1163-164.

(15) *The New York Times*, 6 Kasım 1946.

kartmıştı. Özellikle Avrupa'da Alman militarizminin saldırısına uğramış olan halklar bu kararların uygulanmasına büyük önem vermekteydiler.

Batılı devletler eski Alman silâhlı kuvvetlerini önce olduklarına yakın muhafaza etmeyi denemişlerse de, 1946'dan itibaren «muhafız birlikleri», «endüstri polisi» ve «Alman hizmet birlikleri» gibi türlü isimler altında sürdürmeyi daha uygun bulmuşlardı. Örneğin, İngiliz işgal bölgesinde «Alman hizmet birlikleri» diye kurulan örgütlerde toplam 100.000 kişi görevli olup bunlar askerî disiplin altındaydılar. Ayrıca, askerî tesisler de gereği gibi kapatılmamış ya da yok edilmemişti. Oysa, Mart 1947'de toplanan Müttefik Dış İşleri Bakanları Kurulu Alman askerî malzeme ve tesislerinin kapatılması direktifini vermişti. Nazi generallerinden Guderian, Halder, Manteuffel ve Manstein gibilerine hiç bir ceza verilmedikten başka onların «bilgi ve tecrübelerinden» faydalanma yolunu araştırmıştı. Nazizmin savaş mekanizmasının bıraktığı binlerce şehir yıkıntısının üstünde tüten dumanlar daha kaybolmadan, savaştan yana güçler yeni bir hazırlık peşindeydi. Amerikan, İngiliz ve Fransız Dış İşleri Bakanlarının New York'ta Eylül 1950'deki toplantıları sonunda yayınlanan ortak bildiri (19 Eylül) Almanya'nın Batı devletlerinin «ortak silâhlı kuvvetlerinde,» yâni NATO sistemi içinde yer almasını öngörüordu.¹⁶ Batılıların kendi aralarında ve Almanya ile yaptıkları temaslar sonucunda Federal Almanya, Fransa, İtalya, Belçika, Hollanda ve Lüksemburg 27 Mayıs 1952'de Paris'te imzaladıkları bir anlaşmayla «Avrupa Savunma Birliği» adı altında bir örgüt kurmağa karar vermişlerdi. Tasavvura göre, bu, NATO'nun tamamlayıcı bir kolu olacak, Batı Almanya bu hukukî çerçeve içinde silâhlanacaktı. Avrupa'daki barışçı güçlerin karşı koyması sonunda bu tasarı gerçekleşmedi, Fransız Ulusal Meclisi 30 Ağustos 1954'de Avrupa Savunma Birliği Andlaşmasını reddetti. O zaman, Batılılar ve Batı Almanya yöneticileri çarçabuk yeni bir proje hazırlayarak bu devletin doğrudan doğruya NATO'ya katılmasını kararlaştırdılar. Bu tasarı 23 Ekim 1954'de imzalanan Paris andlaşmalarında ifadesini buldu. Bu andlaşmaların Federal Alman Cumhuriyetini NATO içine çekmek yoluyla aslında Alman militarizmini denetleme amacı güttüğü basit ve basit olduğu kadar yanlış bir iddiadır. Batı Almanya'nın askerî bloklara dahil edilmek suretiyle komşuları için bir tehlike olmaktan çıktığı kabulü zor, garip bir iddiadır.

(16) U. S., Department of State, *Bulletin*, C. XXIII, No. 587 (2 Ekim 1950), s. 530 - 531.

1955'de yürürlüğe giren Paris andlaşmaları Batı Almanya'daki savaş mekanizmasının yayılması ve genişlemesini büyük ölçüde kolaylaştırdı. *Kuşkusuz, herhangi bir silâhli kuvvetlerin niteliği onu denetleyenler, izlediği tutum ve seçtiği hedeflerle belirlenir.* Batı Almanya'nın anlatagelinen ekonomik, siyasal ve askerî yapısı bize üstünde durmamız gereken bir tablo çizmektedir. Eski savaş suçlularından General Heusinger Alman silâhli kuvvetlerinin genel denetleyicisidir. General Kamhuber Kara Kuvvetleri Kumandanıdır; Hitler'e sadık Alman donanmasında aktif bir rol oynayan Amiral Johannesen ile Amiral Gerlach Batı Almanya deniz kuvvetlerinde de önemli rol almışlardır; Fransız yurtseverlerine karşı davranışıyla isim yapmış olan eski savaş suçlularından General Speidel NATO'nun Orta Avrupa'daki Hava Kuvvetlerinin Komutanı olmuştur. İkinci Cihan Savaşında jenosit fiilleri saptanmış olan Alman Generali Feortsch Avrupa'daki NATO kuvvetlerinin genel kurmay Başkan Yardımcılığına atanmıştır. Batı Almanya endüstrisi silâh üretimine hizmet edecek biçimde ayarlanmaktadır. Hitler'in emrindeki Hava Kuvvetlerinin (*Luftwaffe*) kurulmasında büyük rolü olan Messerschmitt, Heinkel, Dornier ve Focke-Wulf firmaları bugün de, Alman Hükûmetiyle yaptıkları kontratlarla savaş uçakları imaline yönelmiş durumdadır.

Paris andlaşmalarının ve NATO üyeliğinin Batı Alman silâhlanmasına bir çeşit sınırlamalar getirdiği propagandası sürüp gitmekteyken, Aralık 1957 NATO Konseyi toplantısında Batı Almanya'ya atom silâhları ve roket verilmesi kararlaştırıldı. Amerika'nın eski Dış İşleri Bakanlarından John Foster Dulles böylesine ayaklandırılmış bir Batı Almanya'nın Doğu blokunun askerî ve siyasal kaleleri karşısında stratejik ileri karakollar ele geçirmiş sayılacağını söylüyordu.¹⁷ Böylece, Alman militarizminin kökünün kazınmasını amaç edinen Potsdam andlaşmasının hükümleri yerine getirileceğine Batılı devletler Batı Almanya'yı bir askerî blokun ana direklerinden biri haline sokarak sayısız insan hayatına mal olan güçleri tekrar savaş faaliyeti içine sokmuşlardı.